

בעניין הרדמה בשעת מילה

השאלה:

גר שבא להתגייר, האם מותר להרדימו לפני שימולו אותו, וכן יהודי אשר מאיזו שהיא סיבה לא נימול בקטנותו, האם מותר להרדימו לפני מילתו?

תשובה:

הבעיות הקשורות בשאלה זו הן:

- א. בשולחן ערוך (אורח חיים, סימן ס', סעיף ד') נפסק, שמצוות צריכות כוונה, והישן אינו מכוון לאותה מצווה.
- אולם: 1. במצוות מילה — מעשה המילה נעשה ע"י המוהל והוא הרי ער ומכוון למצוה. וגם אם נאמר, שצריך שליחות והמוהל מבצע את המילה רק כשלוחו של הנימול, הרי אין השליחות נפסקת גם בעת שינת הנימול, מכיון שאינו מחוסר מעשה להתעורר.
2. יש שיטות, שלא צריך שליחות ולא צריך כוונה במילה.
3. במצוות מילה העקר הוא שתהא המילה חתומה, ובבשרו ואין המצוה אלא שיהא נימול, ואם כן אין כל הקפדה לעשות את הדבר בהרדמה.
- ב. אחד מהאחרונים כתב, שמצוות מילה צריכה להיות דוקא ע"י צער. המחבר דוחה זאת, וסובר שאין הצער מעכב במילה, שכל שמעשה המילה נעשה כהלכה, מה לנו ולצערו של זה.

מסקנה:

"אשר על כן נלע"ד, דלדינא שפיר דמי למול איש גדול, שלא נימול בילדותו מאיזו סיבה, ע"י סם הרדמה; וכן גר הבא להתגייר מותר למולו ע"י סם הרדמה, וכן עשינו מעשה בעיה"ק ירושלים בהסכמת חברי בית הדין הרבני בשנת התשכ"ג.

(הרב עובדיה יוסף, נועם, כרך י"ב, עמ' א"י).

מקורות נוספים:

שו"ת אמרי יושר, ח"ב, סי' ק"מ, אות ג'; שו"ת שרידי אש, ח"ג, סי' צ"ו, ועוד.

בענין מציצה במילה

השאלה:

האם יש מקום לבטל את מצות המציצה במילה?

תשובה:

יסוד מצות מציצה מבואר במסכת שבת (קל"ג, ב'): "האי אומנא דלא מייץ — סכנה הוא ועברינן ליה" (אומן מוהל שאינו מוצץ — מסכן את התינוק ומעבירים אותו מתפקידו).

בימינו, יש הטוענים שאין כל סכנה בהעדר מציצה, ולהיפך — יש סכנה במציצה בפה בגלל מחלות מדבקות.
לדעת המחבר, כל דברי הרופאים מוחזקים אצלנו בגדר ספק, ולכן במקום שדבריהם מתנקשים בדברי חז"ל — אין לקבל את שיטת הרופאים. על כן, היות ולדעת חז"ל יש סכנה בהעדר מציצה — אין לבטל זאת, בפרט שגם על פי הנסתר יש לה יסוד רב.

מסקנה:

המחבר מסכים להתיר מציצה ע"י שפופרת, אבל דוקא כשרואים שיש איזה סכנה מצד המוצץ (אם הוא נגוע במחלה) או התינוק. אבל כשרוצים לזלזל במנהגי ישראל, יש למצוץ בפה. ובכל אופן אין להשתמש במציצה ע"י שפופרת בקביעות, כי אם כשיש על פי הרופאים איזה מקום וחשש סכנה.
(שו"ת דעת כהן, סי' ק"מ"קמ"ב)

מקורות נוספים:

שו"ת מהר"א אסאד, חיו"ד, סי' רכ"ח; שו"ת עין הבדולח סי' י"ג; דבר סיני על הרמב"ם; שדי חמד, מערכת מילה, סי' א — ב; תורה שלמה, בראשית, פ"א, אות של"ה; שו"ת הר צבי, סי' רי"ד; תפארת ישראל, מס' שבת, פ"ט; נועם, כרך ט', עמ' רפ"ה; הרפואה והיהדות, פרק 16; שו"ת בני-ציון, סי' כ"ג; שו"ת מהר"ם שיק, חיו"ד, סי' רמ"ד; שו"ת מנחת יצחק, ח"ה, סי' כ"ד; שו"ת אבני נזר, חיו"ד, סי' של"ח; שו"ת דברי מלכיאל, ח"ד, סי' פ"ז; שו"ת שבט הלוי, חיו"ד, סי' קל — קלא.

מילה ב- HYPOSPADIAS

השאלה:

תינוק שנולד כך, שנקב צינור השתן הוא מן הצד, האם מותר לדחות מצות מילה עד שיתקנו הרופאים את המום?

תשובה:

המחבר מביא גמוקים שונים להיתר דחית המילה:

א. אם ימולו התינוק בזמנו לא יוכלו לתקן את המום והילד לא יהא ראוי להוליד. דבר זה מהוה בטול מצות פריה ורביה לאב (כמבואר ביבמות, ס"ב, ב' וברמב"ם הלכות אישות, פרק ט"ו, הלכה ד').

ב. יש לדון את הילד כחולה, שאין מלין אותו עד שיבריא.

ג. אין חיוב על האב למול את בנו בזמנו ועל ידי זה ישאר בנו בעל מום, כי במצות עשה אין חיוב לבזבז את כל ממונו, ולא יהא ממונו חביב עליו מגופו.

ד. אי אפשר לומר, שבשביל מצוותו של האב למול את בנו בזמנו נדחה את חבלתו של התינוק, שישאר בעל מום כל ימיו.

מסקנה:

מותר לדחות את מצות המילה עד לאחר שינתחו הרופאים את התינוק ויתקנו את מומו.

(הרב ח. א. ליפשיץ, סיני, כרך ס"ג, עמ' רפ"ו — רפ"ז)

מקורות נוספים:

ספר אסיא ג', 388 — 390; ספר אסיא ד', 224 — 225; שו"ת חתם סופר, ליקוטים, סי' ס"ד; נועם, כרך ה', עמ' ש"א; שו"ת חלקת יעקב, ח"ב, בן סי' כ"א — כ"ב; שו"ת אגרות משה, חאו"ח, סי' מ"א; ועוד.

מילה לתינוק שנולד עם מחלת לב

השאלה:

האם יש למול בזמנו תינוק, שנולד עם מחלת לב קונגניטלית והוא כחול?

תשובה:

רוב הרופאים שנשאלו, סברו שאין סכנה במילה במקרה זה. אכן חלק מהרופאים סברו, שהמילה עלולה לסכן את התינוק.

לדעת המחבר אין למול את התינוק משני טעמים:

א. מטעם מראהו וצבעו, שכך נפסק להלכה שאין מלים תינוק ירוק או אדום, ובכלל ירוק גם כחול, כמבואר בפוסקים;

ב. מטעם חוליו, שכן נפסק להלכה, שהחולה אין מלין אותו עד שיבריא. ומבואר בפוסקים, דאף בחולי כל שהוא, או מצטער, צריכים להמתין עד שיבריא. ובחולי כל הגוף צריכים להמתין שבעה ימים מיום הבראתו, גם במחלה שאין בה סכנה. וכל זה לענין הבראה, אבל בשעת חוליו, אין חולק שאין למולו. ולדעת המחבר, גם אם הרופאים אומרים, שאין סכנה במילה — אין לסמוך על כך ואין למולו. אכן אם המחלה אינה עשויה להתרפאות, יתכן שיש למולו בזמנו כי אחרת ימות ערל, אבל בימינו יש רפואה למחלות הלב המולדות, ולכן יש להמתין עם המילה עד שיבריא.

המסקנה

אין למול את התינוק החולה במחלת לב קונגניטלית — עד שיבריא.

(שאלות ותשובות מנחת יצחק, חלק ה', סימן י"א)

מקורות נוספים:

ראה לעיל עמ' 304 — 306 וכן: ספר אסיא ד', 220 — 221; זוכר הברית, סי' י' אות י"ז; הרפואה והיהדות, עמ' 244.

לידה במלקחיים — לענין פדיון-הבן

השאלה:

בכור שנולד בעזרת מלקחיים — האם פטור הוא מדיני בכורה?

תשובה:

יסוד השאלה — האם יש במכשיר זה משום חציצה בין העובר לבין קיר הרחם [ודומה למבואר במסכת חולין, ע', א' — כרכו בסיב]?

א. הרופא אינו מכניס את המכשיר לתוך הרחם אלא רק לפרוודור, וממילא נתקדש העובר בקדושת בכור ברחם;

ב. גם אם יגיע המכשיר לתוך הרחם, מכיון שנוגע הוא רק במקצת הבכור אין זאת חציצה, כי רוב הבכור נוגע ברחם;

ג. שיטת רבינו גרשום מאור הגולה, שכל הנולד שלא כדרך הנולדים — פטור מבכורה כמו יוצא דופן (נתוח קיסרי). אך רכים מהראשונים חולקים עליו ולשיטתם בודאי אין עכוב, מבחינה זאת, בלידת מלקחיים. וגם לשיטת רבנו גרשום מאור הגולה — מי אומר, שבנידון דידן אין זה דרך הנולדים, ואם כן גם לשיטתו לא ברור לפטור בכור כזה מקדושת בכורה.

מסקנה:

"פוק חזי מה עמא דבר, מעולם לא עלה על לב אדם להסתפק בזה לפטור מפדיון בכהאי גוונא".

(שו"ת חבצלת השרון, מהדורא תניינא, סימן נ"ו).

מקורות נוספים:

שו"ת בית שלמה, סי' ל"ט; שו"ת חלקת יעקב, ח"א, סי' מ"א; שו"ת חלקת יואב, חיר"ד, סי' כ"ו; שו"ת אבני נזר, חיר"ד, סי' שצ"א — שצ"ד; שו"ת שרידי אש, ח"ב, סי' קי"ד; שו"ת דוכב מישרים ח"ב, סי' ל"ב; זוכר הברית, סי' כ"ח, סק"ה; שערים המצויינים בהלכה, סי' קס"ד, סק"כ; שו"ת אג"מ, חיר"ד, ח"ג, סי' צ"ו אות ז'.

פדיון הבן בילד חולה

השאלה:

תינוק חולה שלא ניתן למולו, מתי יעשו פדיון הבן?

תשובה:

מצות פדיון הבן חלה ביום שנשלמו לתינוק שלשים יום. ומבואר בשולחן ערוך (יורה דעה, סימן ש"ה, סעיף י"א), שאחר שלשים יום יפדה מיד את התינוק, שלא ישהה המצוה. מחבר המאמר מוכיח ממקורות שונים, שצריך להשתדל לבצע תיכף את מצות פדיון הבן, כי אין קשר ביניהם. אכן, אם נתרפא התינוק ביום שלשים ואחד יש להקדים את המילה ואח"כ פדיון הבן באותו יום (על פי הש"ך בסימן ש"ה, סקי"ב).

מסקנה:

"אם נתרפא ביום שלשים ואחד, ודאי ראוי להקדים המילה ואח"כ הפדיון, אבל אם עודנו חולה — אין לעכב הפדיון בשביל זה".

(הרב נ. הכהן, אור תורה, שנה רביעית, חוברת ח', טבת, תשל"ב, סימן ס"ה).

מקורות נוספים

שו"ת ישכיל עבדי, ח"ה, חיר"ד, סי' כ"ז ובספרים המצויינים שם.

דין כהן הלומד רפואה

השאלה:

"כהן שלומד חכמת הרפואה, שבודאי מטמא למתים בעסקו בנתות, אם מחוייב הרב לאסור לקרותו לתורה".

תשובה:

יסוד האסור הוא הנפסק בשלחן ערוך (אורח-חיים, סימן קכ"ח ס' מ"א): "נטמא למת, שאינו משבעת מתי מצוה, פסול מן הדוכן ומן מעלות הכהונה, עד שישוב ויקבל שלא יטמא עוד למתים".

צדדים להקל:

א. מי שלומד חכמת הרפואה יש לחשבו לשוגג, כי אולי סבור כיון שעוסק בלמוד ויכל על ידי זה לרפאות אחרים — שרי (שו"ת יהודה יעלה, סי' מ"ז).
ב. אם מדובר במתי עכו"ם — יתכן, שסובר הכהן כדעת בעל היראים, שבמת נוכרי לא שייך אפילו טומאת מגע, ואף שכל הפוסקים חולקים עליו, בכל זאת יש לחשבו כשוגג (שם).

ג. כשידוע שלא מקבלים את התוכחה, קיים הכלל "מוטב יהיו שוגגין ואל יהיו מזידין". ואף שבדבר המפורש בתורה יש למחות גם אם לא יקבל (רמ"א, אורח חיים, סי' תר"ח, ס"ב), אולי דין זה אינו בגדר מפורש בתורה, כי שיטת הראב"ד היא, שכהן שנטמא פעם למת, אינו מוזהר עוד מלהטמא שנית. אף שאין הלכה כמותו, על כל פנים אין זה כמפורש בתורה, וגם טומאת נכרי איננה כמפורשת בתורה.

ד. דעת הסמ"ג, שמצוה לא לומר דבר שאינו נשמע (ועי' בשו"ת מהר"מ שיק, חלק אורח חיים, סימן ש"ג בנדון). וכהן זה, בודאי לא ישמע לעזוב חוק למודיו ופרנסתו.

מסקנות:

בשו"ת יהודה יעלה שם כתב: "מצוה וחובה לדבר עמו רכות ולהראות לו הדין בשולחן ערוך, שזהו כבודו שחלק לו המקום בקדושת כהונתו, שיקבל עליו בפני בית-דין, שלא יטמא עוד למתים".

ומסקנת המחבר בנדון שאלתו:

"ובענין לקרותו לתורה, היות וידוע, שעובר על הלאו ד"לא יטמא" בכל יום, אם נקרא, לתורה ככהן צדיק, נמצא שאנו מחזיקים ידיו ומסייעין לו בשטתו. על כן מצוה לומר להסגן שלא יקראוהו, ורק אם יודע הסגן, שלא ישמע לו, אזי מוטב יהא שוגגים".

(שו"ת מלמד להועיל, חלק אורח חיים, סימן ל"א)

מקורות נוספים:

ספר אסיה ב', 73 — 74; ספר אסיה ג', 478; שבט מיהודה, שער ראשון, פרק י"ג, אות ז' ואילך; הרפואה והיהדות, פרק 21; הדרום, יד, אלול תשכ"א, 17; תורה שבעל פה, ר' עמ' ע"ה; מחניים, קכ"ג, תש"ל, עמ' ק"כ; שו"ת מלכי בקדש, ח"ג, עמ' 9 ועמ' 153; שו"ת חת"ס, חיו"ד, סי' של"ת; א"ח לצרה, עמ' 56 — 59; גשר החיים, ח"א, פ"ו, ס"ג; שבות יעקב, ח"ב, סי' ב; יסודי ישורון, ח"ה, עמ' תי"ח; אל בו על אבלות, ח"א, פ"א, סי' ה' אות י"ב, כ"ב — כ"ג; שו"ת אג"מ, חיו"ד, ח"ג, סי' קנ"ה; שו"ת באר משה, ח"ב, סי' קי"ג; הלכה ורפואה, ג', עמ' קצ"ט.

רופא כהן — בבית גוסס

השאלה:

האם מותר לרופא כהן להכנס לבית גוסס על מנת לטפל בו ?

תשובה

מחלוקת הפוסקים היא, אם מותר לכהן רופא להכנס לגוסס ולעסוק ברפואתו. בשאלות ותשובות חתם-סופר (חלק יורה דעה, סימן של"ח) כתב, שגם לדעת הפוסקים האוסרים לכהן להכנס לבית גוסס מעקר הדיון, מכל מקום משום ספק פקוח-נפש — מותר, ויכנס ויעסוק ברפואתו, בתנאי שרואים אנו שצריך לרופא. אך אם יש שם רופא אחר — מפפיק להלכה, ותולה את השאלה במחלוקת אם מצוות התורה הותרו אצל פקוח-נפש ומותר, או רק דחויים הם — ואסור. ובפתחי תשובה (יורה דעה, סימן ש"ע), דחה את שיטת החתם-סופר, ולדעתו מותר בכל מקרה ואין שאלה זו תלויה במחלוקת אם הותרה או דחוייה. ונמוקו על פי המבואר ב"ורה דעה (סימן רכ"א, סעיף ד') — שלא מכל אדם זוכה להתרפאות. והנה המחבר סובר, ששגה הפתחית-שובה בזה, כי אותו ספק, שלא מכל אדם זוכה להתרפאות, קיים גם לגבי הרופא הכהן כמו על כל רופא אחר ולא שייך בזה ספק פקוח-נפש, שמא דווקא מאחר יזכה להתרפא.

מסקנה:

במקרה שאין רופא אחר — מותר לרופא כהן להכנס לגוסס ולטפל ברפואתו; כשיש רופא אחר — הדבר תלוי במחלוקת אם התורה הותרה או דחוייה אצל פקוח נפש.

(שו"ת מחזה אברהם, ח"ב, חיו"ד, סי' י"ט).

מקורות נוספים:

נחלת צבי, יו"ד, סי' ש"ע, סק"א; שו"ת טוב טעם ודעת, מהדורא ג', ח"ב, סי' רי"ב; שו"ת חת"ס, חיו"ד, סי' שמ"ח; יוסף דעת, סי' של"ט; אח לצרה, עמ' 17; גשר החיים, ח"א, פ"ב, סק"ב; כל בו על אבלות, ח"א, עמ' 23; שו"ת ציץ אליעזר, ח"ה; רמת רחל, סי' כ"ח; שדי חמד, מע' אבלות, כלל קי"א.

דין כהן חולה בבית-חולים

השאלה:

האם מותר לכהן חולה להכנס לבית-חולים כללי, למרות שידוע שבכל יום יש שם מת ?

תשובה:

המחבר מחלק בין מקום שרוב המתים הם גויים למקום שרובם ישראלים. במקרה שרוב המתים גויים יש כמה סניפים להקל: א. לדעת רוב הפוסקים מת עכו"ם אינו מטמא באהל. ב. גם לדעת הפוסקים, שיש להחמיר במת עכו"ם, מותר להטמא לדבר מצוה, כ"ש שמותר לצורך חולה, אף שאין בו סכנה.

ג. במקרה שהחדר שבו נמצא המת או הכהן — נעול, הרי שמדובר בטומאה מחדר לחדר, והטומאה היא רק משום סופו לצאת — בזה דעת רוב הפוסקים, שהאיסור רק מדרבנן ובמקום מחלה מותר.

ד. לשיטת הראב"ד (הלכות נזירות, פרק ה', הלכה י"ז) ורבנו תם (תוספות שבועות, י"ז, א', דברי המתחיל נזיר) אין מוזהר על הטומאה כשהוא כבר טמא ממילא. אכן, רוב הפוסקים אינם סבורים כך.

ה. יש להסתפק, שמא אותו כהן הוא חלל — ומותר להטמא למת.
משקנה:

"המזרם לנו מכל הנ"ל, דיש סברות להתיר, אפשר גם בעירות שרובן ישראל, אכן מפני שמדמין געשה מעשה, וח"ו להתיר בעיירות שרובן ורוב מתים ישראל. אכן בנידון דידן, שרוב מתי עכו"ם, ודאי דיש להתיר ואף דלמראית עין אין חשש סכנה".

(שו"ת חלקת יעקב, חלק א', סימן כ"ז).

מקורות נוספים:

ספר אסיה ב', 149 — 151; שו"ת מהרש"ם, ח"ב, סי' רל"ג; שו"ת מהר"ש ענגיל, ח"ג, סי' כ"ז; שו"ת פרשת מרדכי, האו"ח, סי' ט'; קונטרס וילקט יוסף, שנת תרע"ב, סי' ע"ד; נועם, כרך ב', עמ' נ"ה; שו"ת מלמד להועיל, חיו"ד, סי' קל"ו; שו"ת שרידי אש, ח"ב, סי' קל"ד; כל בו על אבלות, ח"א, עמ' 18; שער המצויינים בהלכה, סי' כ"ב, סק"ו; שו"ת שבט הלוי, חיו"ד, סיר"ה; שו"ת אג"מ, חיו"ד, ח"ב, סי' קס"ו; אוצרות ירושלים, ר"ח — רי"ט; שם, רע"ד — רצ"א; בשבילי הרפואה ג' — ד', עמ' קל"ט — קמ"ח; הלכה ורפואה, ג', עמ' קל"ט ועמ' קס"ז.

תפילין ותפלה — בחולה עם CYSTOSTOMY

השאלה

חולה, שהוצרכו לפתוח את כיס השתן דרך הבטן והשתן מנטף בתמידות מבלי שירגיש כלל — מה דינו לענין הנחת תפילין ותפלה?

תשובה:

לענין הנחת תפילין — פשוט שמחוייב, על פי המבואר בתוספות, ברכות (כ"ג, א', דברי המתחיל חיישינן), שמותר להשתין מים בבית כסא עראי כשהתפילין בראשו. ואף לדעת הרמב"ם, המחמיר בזה (מובא בשולחן ערוך, אורח חיים, סימן מ"ג) היינו רק לכתחילה, אבל בנידון דידן ייבטל בתמידות ממצות תפילין, ולכן פשיטא שמחוייב.

ולענין תפילה — בשו"ת הרמ"א (סימן צ"ח) נפסק להלכה, שמי שיש לו חולי, שהשתן מטפטף תמיד בניגוד לרצונו ולידיעתו, יש להתיר לעשות לו בגד סביב איברו והבגדים העליונים יהיו נקיים ובשעת הטפת השתן — יפסיק, ואחר כך יתפלל. אמנם, מי שרגיל הוא בכך, ואם לא יתפלל יפטר מן התפלה לעולם, בודאי מותר לו להתפלל בלא גוף נקי. ובודאי בנידון דידן, שאינו יכול להפסיק את נזילת השתן — מותר להתפלל.

המחבר מביא עוד שני סניפים להקל:

א. השתן אינו יוצא מהאיבר כדרכו, אלא דרך דופן הבטן — והרי זה שינוי;

ב. איש חולה, שרוצה להתפלל — אם לא נתיר לו, יש לחשוש לטירוף דעתו ועגמת נפש רבה.

מסקנה:

“צריך להתפלל ולהניח תפילין בברכה, וכמובן שהכלי שיש בו שתי צדיק להיות מכוסה”.

(שׁוׁת חלקת יעקב, חלק א', סימן קס״ח).

מקורות נוספים:

חיי אדם, כלל כ״ה, ס״ה; שׁוׁת מלמד להועיל, חא״ח, סי׳ ז׳; שׁוׁת שאילת משה, חא״ח, סי׳ ל״ד — ל״ה; שׁוׁת ציץ אליעזר, ח״ח, סי׳ א׳; שם, ח״ט, סי׳ ו׳; שם, ח״ב, סי׳ י״ב; שׁוׁת מנחת יצחק, ח״ו, סי׳ י״א — י״ב; נשמת אברהם, חא״ח, סי׳ ע״ו, סק״ט.

מחלות נפשיות בדיני גיטין ואישות

שאלה:

המחבר דן בשלשה מקרים: (א) חולה מאני-דפרסיבי, שמקבל טפול תרופתי — האם כשר לגרש את אשתו; (ב) חולה סכיופרנית-פרנואידית, שמקבלת טפול תרופתי, האם כשרה להתגרש מבעלה; (ג) חולה דכאונית שזינתה — האם מותרת לבעלה?

תשובה:

(א) בדין שוטה — התלמוד (חגיגה, ג, ב) מגדיר שוטה בארבעה סימנים: היוצא יחידי בלילה, הלך בבית הקברות, המקרע כסותו והמאבד כל מה שנותנים לו. הפוסקים דנים במספר בעיות יסודיות בהגדרת השוטה: האם יש צורך בכל ארבעת הקריטריונים לקביעת האבחנה, או שדי באחד מהם. מה הדין בסימפטומים של שטות, שאינם כלולים בארבעה סימנים אלו; האם הגדרת שוטה היא לכל דבר, או שיש להבחין בין שוטה לענייני גיטין וקידושין לבין פסול לעדות ופטור מן המצוות. מסקנת המחבר, שדעת רוב הפוסקים נוטה לומר, ששוטה לדבר אחד — אף שהוא פסול לעדות ופטור מן המצוות בכל זאת גיטו גט וקידושו קידושין.

(ב) בדין משתטית — התלמוד (יבמות, קי״ב, ב) קובע, שאי-אפשר לגרש משתטית. בהגדרתה קובע התלמוד שני קריטריונים: איננה יודעת לשמור על גיטה ואיננה יודעת לשמור על עצמה, שלא ינהגו בה מנהג זנות. בהתאם להגדרה זו יוצא, שאי-אפשר לגרש אשה שהיא לעתים שוטה ולעתים בריאה, גם בתקופת היותה בריאה וזאת שמא ינהגו בה מנהג זנות בעת שתחזור לשטותה. אכן המחבר מוכיח, שיש להקל בכך, בפרט במצב שיש בידה תרופות שאם תשוב לזנותה אפשר לתיתם לה ולהצילה מזנות והפקרות, ולכן מותר לגרשה בעת היותה בריאה;

(ג) שוטה שזינתה אם מותרת לבעלה — מחלוקת הרמב״ם והראב״ד (הלכות איסורי ביאה, פרק ג׳, הלכה ב׳) בקטנה שקידשה אביה וזינתה — אם נאסרת לבעלה ישראל. לדעת הרמב״ם — אסורה ולדעת הראב״ד — מותרת. המחבר דן בשאלה, אם שוטה נחשבת כקטנה לענין זה או לא. מסקנתו, ששוטה גמורה מותרת לבעלה גם לשיטת הרמב״ם, כי גרועה היא מקטנה לענין זה.

אכן, אשה הסובלת מדכאון, חולקים הפוסקים אם לכלול מצב זה בגדר השוטים. כמו־כן מסתפק המחבר בשאלה אם נאמנת היא בעת פקחותה לומר שזינתה בעת שטוטה. מוכיח הוא מהנודע ביהודה (תניינא, סימן י"ב), שאינה נאמנת. אכן, אם הבעל אומר שהוא מאמין לה — נאסרת היא עליו.
מסקנה:

"בשאלה הראשונה יש להתיר להבעל לתת גט לאשתו מכמה וכמה טעמים; ובשאלה השניה גם־כן האשה בת גירושין היא; אכן בשאלה השלישית יש להתיישב בכבוד ראש ולהציע את הדבר לפני גדולי ההוראה שבדורנו, לחוות דעתם אם האשה מותרת לבעלה".

(הרב ב. בק, נועם, כרך ט"ו, תשל"ג, עמ' קס"א-קע"ט)
מקורות נוספים:
המאור, י', קונט' ה' תשי"ט, עמ' 7; הדרום, א, תשי"ז, עמ' 41.

התורשה לאור ההלכה

המחבר דן במספר הלכות המבוססות על עקרונות התורשה:

א. מי שמתו אחיו מחמת מילה — אין מלים אותו (יבמות, ס"ד, ב').
בתלמוד בא הנמוק: "איכא משפחה דרפי דמא" (— ישנה משפחה, שדמה רפה).
קרוב לודאי, שמדובר ב- Hemophilia. בתלמוד ובפוסקים נידונו וריאציות שונות של מצב זה כגון, מספר האחים שמתו עד שנאסר את המילה, האם התורשה היא מצד האב או מצד האם, האם גם שאר בני המשפחה קובעים לחזקה שהמחלה קיימת ועוד.

ב. בתלמוד (כתובות, י', ב') מתוארת משפחה, "שאינן להן לא דם גידה ולא דם בתולים". במקרה כזה הבעל חייב בכתובתה ואין זה מקה"טעות;

ג. קיים איסור לשאת אשה ממשפחת נכפים (epilepsy) וממשפחת מצורעים, מחשש שהמחלה תועבר בתורשה לדורות הבאים.

ד. הנושא אשה, שחלתה במחלת נפש ויש במשפחה אחרים החולים במחלה זו — אין צורך בהיתר מאה רבנים, כי במקרה תורשתי לא תקן רבנו גרשום מאור הגולה את החרם על ביגמיה. כמו־כן אין הבעל חייב לתת לה כתובתה ואף הקידושין עצמם הם בספק.

ה. בירור זהות אבהותו של בן מסופק — על יסוד המראה והדמיון החצוני אין לסמוך, אכן קיימת השאלה האם לסמוך על בדיקת סוג הדם לקביעת אבהות.

(הרב וזין, לאור ההלכה, עמ' קפ"ח — קצ"ה).
מקורות נוספים:

אסיא, חוברת ל"ד, תשמ"ג, עמ' 6 — 19; התלמוד וחכמת הרפואה, עמ' 230; שו"ת נודע ביהודה, תניינא, חיר"ד, סי' קס"ה; שו"ת שואל ומשיב, תליתאה, ח"ג, סי' ק"ו; שו"ת מהרש"ם, ח"ג, סי' קס"א; פסקי דין רבניים, ה', עמ' 346; אנצ' תלמודית, ע' אב, עמ' ג'; שו"ת משמרת חיים, סי' ל"ז.

חיתון — במקרה של מחלה תורשתית מסוכנת

שאלה:

מי שבמשפחתו שני חולים במחלה מסוכנת, ובאים לשדך לו אשה, שגם במשפחתה שני חולים במחלה זו, האם מותר לו לשאתה לאשה?

תשובה :

המחבר דן ביסודות ההלכתיים של חזקת העברת מחלה תורשתית עפ"י התלמוד (יבמות, סד, ב) והשולחן ערוך (אבן העזר, ב, ז).

לפי בירורו זה משתמע, שמחלה הפוגעת בהורים, באחים ובאחיות חשודה יותר להיות מועברת בתורשה מאשר פגיעה בקרובי משפחה רחוקים יותר. כאשר הפגיעה היא בשארים הקרובים יותר, הרי גם "בתרי זימני הוי חזקה" (שני מקרים מהוים חזקה), כלומר, קיים חשש סביר שהמחלה היא תורשתית. לעומת זאת, אם הפגיעה היא בקרובי הרחוקים יותר — רק "בתלתא זימני הוי חזקה" (שלושה מקרים מהוים חזקה). כמו־כן מסיק המחבר, ש"תרי זימני" אמנם בא להוכיח על עובדה קיימת, אך יכול להסתר על-ידי מקרה נוסף שאינו תואם את העובדה, ולכן מתייחסים בדרך-כלל ל"תרי זימני" כאל תופעה מקרית בלבד. מאידך, "תלתא זימני" יוצר עובדה, ורק עובדה נגדית, כלומר חזרה של שלושה מקרים מקבילים שלא נגועים במצב הנידון — בכוחה לבטל עובדה זו.

כאשר הפגיעה קיימת בשני הצדדים — גם במשפחת הבעל וגם במשפחת האשה — הרי לגבי הצאצאים יש לקחת בחשבון הצטרפות הגורמים להעברת המחלה ויש לחשוש לחומרא.

מסקנה :

"כל כהאי-גוונא, שיש שני מקרי אותה מחלה מסוכנת בשנים מהמשפחה, וכל-שכן אם זהו באחד מהאחים ואחד מההורים או בשנים מהאחים, שלא יאות להתחתן זה בזה מגדר סכנתא דחמירא מאיסורא".

(עמוד הימיני, סי' ל"ג)

מקורות נוספים

ע. יעקובוביץ, הרפואה והיהדות, ירושלים תשכ"ו, עמ' 186-189; י. גליקמן, נועם, כרך י"ב, תשכ"ט, עמ' שי"ד-שט"ו; י. ד. סלונים, נועם, שם, עמ' שי"ז-שכ"א; א. יונג, נועם, שם, עמ' קי"ד-קט"ז; א. חפוטא, נועם, כרך י"ג תש"ל, עמ' פ"ג-ק"ג, ועוד.

מבחן למחלת טיי זקס לאור ההלכה

השאלה :

במרכזים רפואיים מבוצעות בדיקות לבירור מוקדם של היפגעות עובר במחלה זו: (א) בדיקת ההורים לזיהוי קיום או היעדר הגן נושא המחלה; (ב) אם שני ההורים נושאים את הגן קיים סיכוי של 1:4, שהולד יחלה במחלת טיי זקס, ולכן מיעצים לזוג לא ללדת ילדים; (ג) אם בכל זאת הרתה האשה — מבצעים אמניוצנטזיס (דקור מי השפיר) ואם מזהים את העובר כנושא מחלת טיי זקס — מיעצים לבצע הפלה.

האם הייעוץ הזה הוא על פי ההלכה ?

תשובה:

לדעת המחבר, אין מקום ליעץ לזוג לא ללדת ילדים, כי אפשרות סטטיסטית שמיעוט ילדיהם (1:4) עלולים להיות בעלי-מום או לא-נורמליים בשכלם איננה דוחה מצוה פריה ורבייה. לכן אין טעם לבצע הבדיקה לגלוי מוקדם של גושאי המחלה בזוגות נשואים או באלו העומדים להינשא. כמו-כן אין טעם לבצע דקור מי השפיר, כי לדעתו אסור לבצע הפלה עקב ליקוי העובר, כאשר אין סכנה לאם עצמה. ובפרט שהבדיקה הזו מבוצעת בחדשים 4-5 של ההריון, שאז גדול יותר איסור ההפלה. ומכאן שאסור לבצע את דקור מי השפיר מטעם חבלה ללא תכלית.

מסקנה:

יש לבצע את תבחין הדם בגיל מוקדם — בבתי ספר תיכוניים. אם מזהים את גושאי המחלה, יש להם שלא להשתדך עם בן ובת זוג, שאף היא גושאת המחלה.

(הרב י. ג. בלייד, אור המזרח, כרך כ"א, תשל"ב, עמ' 216—218)

מקורות נוספים:

ספר אסיא ג', 493—494; שו"ת ציץ אליעזר, ח"ג, סי' ק"ב; הל'רופאים ורפואה, עמ' ל"ג—מ"ו; לב אברהם, ב', עמ' כ"ו; ספר הזכרון לרב אברמסקי, עמ' תס"א; הלכה ורפואה, א' עמ' שכ"ז; שם, ב, עמ' ש"נ.

נראה, והאיננו [כיום] אין לסמוך על הגס, וחייב החולה להתנהג בדרך העולם לקרוא לרופא שירטאנו, ולא כל כמיניה לשנות סוגין דעלמא [ואין לו רשות לשנות דרך העולם] ולומר, כי הוא גדול מכמה חסידי הדורות, שנתרפאו עלידי הרופאים, וכמעט איסור יש בדבר, אי משום יוהרא [גאוה], ואי משום לסמוך אניסא [על הנס] במקום סכנה, ולהזכיר ענותיותו בשעת חוליו. אמנם ינהג כדרך של בני אדם ואורת כל ארעא [וודך כל הארץ] — להתרפאות על ידי רופא, ולכו בל עמו רק ידבק בקונו למתקף ברחמי בכל לבו, ובו יבטח דוקא.

(ברכי יוסף, יורה דעה, סימן של"ו, סעיף קטן ב').